

A harckészültség-mozgósítás, valamint a háborús ellátás ruházati biztosításának alapvető összefüggései

Ujvári Mihály őrnagy

II. rész.

A ruházati biztosítás tervezésének és a szükségletek kielégítésének a rendszere

3. A ruházati biztosítás elvei, feladatai

A korszerű háborúban a tömegpusztító fegyverek megjelenésével és várható alkalmazásával a ruházati biztosítás jelentősége az elmúlt időszakhoz képest nagymértékben megnő. A szükségletek új elemei – a személyi mentesítéskor felmerülő ruházati igények – növelik az ellátás méreteit, szükségszerűen megváltoztatják a harcászati és hadműveleti tartalékok rendeltetését. A tagozatonkénti „hagyományos” ellátás mellett a központosított és a területi ellátás is előtérbe kerül. A korábbi időszakos ellátási formát a korszerű háborúban – a tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén – a folyamatos ellátási rendszer váltja fel, mivel állandósul az állomány tömeges mentesítése. Ezért a mentesítő szakegységek és egészségügyi katonai szervezetek ruházati készleteit a hadművelet első napjától kezdődően az új igénybevétel ütemének és méreteinek megfelelő mértékben pótolni kell.

Az említett okok miatt a ruházati szolgálat feladatai jelentős mértékben megnőnek. Az ellátás megszervezése és végrehajtása döntően a szolgálat középírányítását végző szakágvezetők feladatává válik. Nehezíti a helyzetet, hogy béke időszakban ezen tagozatok ellátási tevékenységet nem folytatnak, így munkájuk begyakoroltatására a kiképzések, gyakorlatok során nagy gondot kell fordítani. A szükségletek jellegét tekintve a ruházati ellátás eredményesen csak a vegyvédelmi és egészségügyi szolgálattal együtt oldható meg, ezért az együttműködés konkrét feladatait és a tervek egyeztetését a felkészülés folyamatában szükséges elvégezni.

a) A ruházati biztosítás feladatai

A ruházati biztosítás feladatai a következők szerint összegezhetők:

- a szükségletek megtervezése és biztosítása;
- az anyagok átvétele, tárolása, nyilvántartása, kiadása, javítása, a tárolt készletek karbantartása;

- a személyi állomány fürdetésének, tiszta ruházattal való ellátásának, a szennyes ruházat mosatásának megszervezése és végrehajtása;
- a sugár-, vegyi- és bakteriológiai anyagokkal szennyezett ruházat mentesítése (fertőtlenítése) a vegyvédelmi szakalegységekkel együttműködve;
- a zsákmányanyagok felhasználásának, a hadifoglyok ruházati ellátásának megszervezése;

A ruházati szolgálat a felsorolt feladatok végrehajtása során a fő figyelmet a folyamatos ruházati ellátásra, ezen belül két alapvető ellátási irányra fordítja:

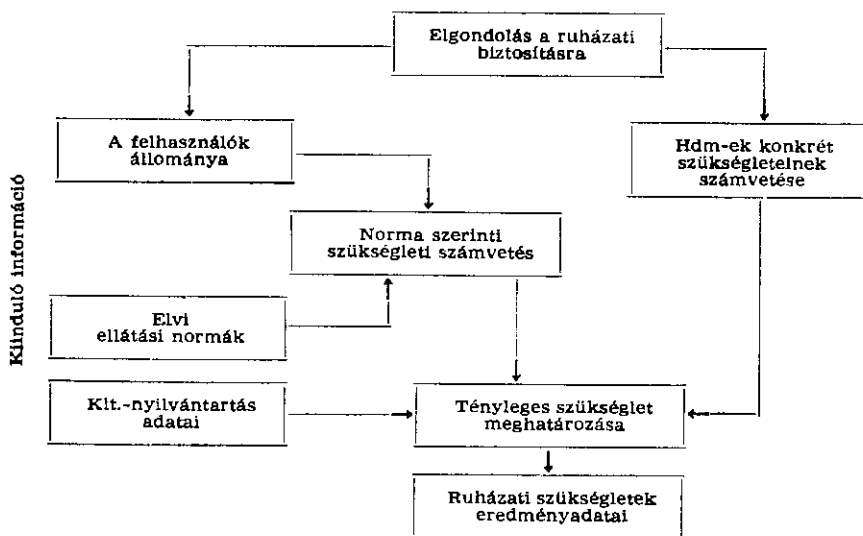
- a fegyveres erők kiegészítésére behívott állomány ruházati alapellátására (hátszági irány);
- a harcoló csapatok mentesítési igényeinek kielégítésére, a ruházati anyagok veszteségeinek a pótlására (hadműveleti, harcászati irány).

A kiemelten túl több más ellátási terület is van. A ruházati ellátás főbb irányait a 3. számú ábrán foglaltam össze.

A ruházati szolgálat feladatkörének bővülése, a ruházati ellátási folyamatosága, a szükségletek naponkénti, illetve gyakoribb kielégítésének követelménye a szolgálat állományát új tervezési módszerek kialakítására, rugalmasabb, operatívabb munkára ösztönzi. A hagyományos fegyverekkel folytatott harc ruházati biztosításának tervezési kérdései, metodikája a korábbi években már kialakult, ugyanakkor a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának a ruházati biztosításra gyakorolt következményei még nincsenek kellően feldolgozva, publikálva sem a külföldi, sem a hazai szakirodalomban. Az eddigi kezdeményezések nem hoztak kellő eredményt. A kérdést ezért célszerű általános tervezési módszerekkel megközelíteni, és ezután részletezni a konkrét tervezési lehetőségeket, A szükségletek tervezésének egy elvi változatát a 4. számú ábra tartalmazza.

A ruházati szükségletek tervezésének blokk-sémája

4. számú ábra

A vázlatról látható, hogy az elméletileg (norma szerint) szükséges mennyiséget a létszámadat és az elméleti ellátási norma sorozata fejezi ki. Ez a számítási mód gyakran csak a hagyományos elhasználódás pótlásához szükséges anyagmennyiség közelítő pontosságú meghatározásához nyújt alapot.

b) Hagományos elhasználódás tervezése

A második világháború tapasztalatai és az elmúlt időszakban lefolytatott gyakorlatok tényadatai azt bizonyítják, hogy egy hadművelet alatt a természetes elhasználódás következtében és az anyag elvesztések miatt, mintegy 3–4 százalékos pótlási igény keletkezik a személyi állománynál. Ez az arány a mozgókészleteknél 10⁰/₀ körüli mennyiséget tesz ki. A két elem összetételét vizsgálva, várhatóan a fogyasztás volumene – kisebb eltérésektől eltekintve – megközelíti a mozgókészletekben erre a célra rendelkezésre álló tartalékok szintjét.

Az ÁHKSZ időszakában a csapatok ruházati ellátása szakaszosan évente vagy évi kétszeri ütemezéssel történik. A gazdálkodási készletek biztosítják az elhasznált készletek folyamatos pótlását. A háború kitörésekor az állomány jó minőségű „M” komplettel vonul el. Fogyás ennek ellenére már az első hadműveletek során is jelentkezik.

A természetes fogyasztás várható mennyiségét célszerű béke ruházati szükségletek tervezésekor alkalmazott módszerrel meghatározni, az intenzívebb elhasználódás figyelembevételével, a következő összefüggés alapján:

$$F = \left[\frac{(L-V) \cdot Ef}{I} \cdot Hn \right] \cdot Ei$$

ahol:

F = fogyasztás mennyisége cikkenként

L = létszám

V = vissza nem térülő veszteség

Ef = elméleti fogyasztás mutatója (cikkenként)

I = naptári év napjai (365)

Hn = hadműveleti napok száma

Ei = az intenzív elhasználódás mutatója

Az intenzív elhasználódási mutató – amely a béke és háborús elhasználódási ütem közötti eltérést jelöli – átlagosan 2 lehet, de változtatható (növelhető, csökkenthető) az igénybevétel szerint. (Pl.: híradó egységénél 1,5, műszaki egységénél 2,5 is lehet, illetve az egyes cikkekre differenciálva.)

c) A mentesítés ruházati szükségletének tervezése

A mentesítés ruházati szükségleteinek meghatározásához az ellenség tömegpusztító eszközeinek számából, alkalmazásának elveiből célszerű kiindulni. A várható csapások száma, a szennyezett zónák mérete, a saját előőrhelyezkedése alapján megközelítő pontossággal megállapítható a mentesítésre szoruló katonák száma és ezen keresztül a mentesítés ruházati szükséglete.

A külföldi irodalom szerint a hadsereg támadó hadművelete folyamán, alapvetően a tömeges és csoportos atomcsapásokat követően a hadműveleti területnek 80–100⁰/₀-a sugárszennyezetté válhat. Tehát átlagosan az állomány minden tagja egy alkalommal, egy része többször is szennyeződhet. Az e téren végzett számítá-

sok a sugárszennyezettség átlagos mutatószámát 1,5 körüli értékben határozzák meg. Mentésítéssel általában csak azoknak a személyeknek a harc képességét lehet visszaállítani, akiket az atomrobbanás egyéb károsító hatása (romboló, fény-, áthatoló sugárzás) közvetlenül nem, vagy csak olyan mértékben éri, hogy az sérülést nem okoz. Ez általában akkor fordul elő, amikor a sugárszennyezett zónák megkezdésére nincs lehetőség, illetve az állomány a robbanás felhőjének haladási irányában tartózkodik. A sugárszennyezés ilyen helyzetben többnyire nem éri váratlanul a csapatokat. A felderítés, az értesítés, valamint a máshol becsapódott atomlővedék robbanásának észlelése és a felhő megérkezése közötti idő lehetőséget nyújt ahhoz, hogy az állomány az egyéni védőeszközait felöltse. Szovjet adatok alapján a sugármentesítésre szoruló állomány 8–10⁰/₀-ánál szükséges a teljes átöltöztetés. A fentiek alapján a sugármentesítés ruházati szükségletét a következő összefüggés alapján célszerű elvégezni.

$$R_s = \frac{(L-V)S_{z_m}}{\bar{A}_m}$$

ahol:

R_s = a sugármentesítés ruházati szükséglete

L = a létszám

V = a vissza nem térülő veszteség

S_{z_m} = a szennyezettség valószínűségének súlyozott, átlagos mutatója

$\bar{A}_m$ = a teljes átöltöztetési mutatószáma

Mivel az állomány általában több órán keresztül viseli védőöltözetét – nagymértékben megizzad, emiatt a harc feladat befejezése után fürdetésével és fehérneműjének váltásával is számolni kell. Tehát a sugármentesítés ruházati szükséglete (R_s) és a fehérneműcsere ruházati szükséglete (F_{sz}) közel egy időben, együttesen jelentkezik. Kielégítéséhez ezért várhatóan a mentesítő szakalegységek készletét, valamint az adott egység tartalékait együttesen kell igénybevenni, illetve szükség esetén az előjáró mozgókészleteiből anyagokat átcsoportosítani. Az S_{z_m} és az $\bar{A}_m$ érték a haditechnika fejlődése következtében állandóan változhat, ezért karbantartása a vegyivédelmi szolgálat adatai alapján elengedhetetlenül szükséges.

A vegyimentesítés ruházati szükségletének megállapítása bonyolultabb feladat. Az ellenség vegyicsapásai a védelmi rendszabályok ellenére is számottevő sérülést okozhatnak, de szemben a sugárszennyezéssel – mivel itt a csapással közvetlenül érintettekről van szó – nagyobb a váratlanság valószínűsége. A közömbösítéshez alkalmazott vegyszerek maró hatásúak, ezért a mentesítés során várhatóan a csapást szenvedett teljes ruházatát le kell cserélni.

A szükséglet megítélése rendkívül nehéz. A rendelkezésre álló irodalom szerint az állomány ruházatának 8–25⁰/₀-a között szóródhat a csere mennyisége. Mindezek alapján a vegyi mentesítés ruházati szükséglete a következő összefüggéssel határozható meg:

$$R_v = (L-V) \cdot M_v$$

ahol:

R_v = a vegyi mentesítés ruházati szükséglete

M_v = a vegyileg szennyezett állományból átöltöztetésre szoruló átlagos mutatószáma (0,08–0,25).

A kiszámított érték csak hozzávetőlegesen pontos adat, azonban nagyságrendben megközelíti a valós szükségleteket.

A két számítási módszer alkalmazásának segítségével lehetőség nyílik a szükséglet és a fedezet összefüggéseinek vizsgálatára.

A vegyi és sugárszennyezett ruházat mentesítése történhet egyszerű módszerekkel (szellőztetés, porolás) a csapatok katonaaállománya által, a ruházatot mentesítő szakalegységek által gépi eszközökkel (AGM-3M, porszívók stb.) és tábori mosodákban. A sugármentesítésre általában akkor kerül sor, ha a szennyezettség mértéke a következő értékeket meghaladja:

- emberi testfelület	0,75 mr/ó
- fehérenemű	0,75 mr/ó
- felsőruházat	3,00 mr/ó

A mentesített anyagok az ellátásra ismét igénybevehetők. Az elrendelt készletek szintentartása érdekében csak azt a mennyiséget kell pótolni, amely az adott hadművelet időszakában (harcnapon) – kapacitáshiány miatt – szennyezett ruhaműként felhalmozódik.

Amennyiben a mentesítő kapacitás a szükségletnél kevesebb, számolni kell azzal, hogy a készletek pótlás nélkül teljesen elfogynak. Az utánszállítandó napi mennyiség tehát a szükséglet és a kapacitás különbözete. A tartalékkészletek teljes felhasználásának idejét a következő számítással határozhatjuk meg:

$$T_f = \frac{K}{S_z - K_m}$$

ahol:

- T_f = a teljes felhasználás ideje
- K = a rendelkezésre álló készlet
- K_m = a mentesítési kapacitás
- S_z = napi mentesítési szükséglet.

Tehát a készletek feltöltésére a T_f -nap előtt kell intézkedni, vagy a mentesítési szükséglet és a kapacitás közötti különbséget folyamatosan kell pótolni.

Ha a tartalékkészletek felhasználásának ütemét a fehéreneműváltás kiegészítő igényével növeljük, a teljes felhasználás ideje tovább rövidül:

$$T_f = \frac{K}{(S_z - K_m) + (F_{sz} - M_k)}$$

ahol:

- F_{sz} = a fehéreneműcsere átlagos napi szükséglete
- M_k = a napi mosatási kapacitása.

d) Az összesített ruházati szükséglet meghatározása

Jelenlegi ismereteink alapján – figyelembe véve az egészségügyi katonai szervezetek ruházati szükségletét is – a hadművelet ruházati szükséglete a következő:

$$SZ = Ke + (Rv - Mv) + (Rs - Ms) + Ft + (Fg - Mk) + Er$$

SZ = ruházati szükséglet

Ke = elrendelt készlet

Rv = vegyi mentesítés ruházati szükséglete

Mv = vegyi mentesítés kapacitás

Rs = sugármentesítés ruházati szükséglete

Ms = sugármentesítési kapacitás

Ft = természetes fogyás

Fg = fehérneműcsere anyagszükséglete

Mk = mosatási kapacitás

Er = egészségügyi katonai szervezetek ruházati szükséglete.

A vázolt számítási módszerek teljes pontosságú adatokat nem szolgáltatnak, de közelebb viszik a szolgálatot a megoldáshoz és támpontot nyújtanak a vezetés számára a hadműveletek ruházati biztosításának tervezéséhez. A számítási módszerek alapvetően seregest, esetenként hadosztály szinten alkalmazhatók, alsóbb tagozatokban már csak a felmért igények alapján tervezhetők a tényleges szükségletek.

e) A ruházati biztosítási terv tartalma, formája

A szükségletek számítási módszerei után a ruházati biztosítási terv tartalmi és formai része egy változatának rövid ismertetésére térek át. A ruházati biztosítási terv formájának és tartalmának kialakításában jelentős szerepe van annak, hogy a szakmai előjáró és a parancsnok hadtáphelyettesének elhatározása alapján, a hadtápbiztosítási terv részeként készül, a szükséges alapadatokat a HTP törzs és az érintett szolgálati ágak szolgáltatják.

A ruházati biztosítás tervét célszerű magasabbegység-nél és a seregestnél vázlaton vagy térképen kidolgozni és a számvetéseket mellékletként csatolni. A tervnek tartalmaznia kell mindazokat az alapvető adatokat, számvetéseket, amelyek biztosítják az állomány felkészítését, a munka megszervezését, a feladat végrehajtása időszakában a szolgálat folyamatos vezetését. Ennek megfelelően a hadsereg (hadosztály) ruházati biztosítási terve magában foglalja (egy változat szerint):

Térképen

- a ruházati mozgókészletekkel rendelkező saját hadtápegységek (alegységek) intézetek, az alárendelt hadosztály (e.) hadtápok csoportosítását,
- a hadsereg (ho.) hadművelési területén (sávjában) települt, működő TH csapatok és intézetek, valamint tervezett alkalmazásuk irányát, rendjét.

A számvetések tartalmazzák:

- a ruházati mozgókészletek csoportosítását a hadművelet időszakában, készletképzési irányok szerint,
- számvetést a ruházati anyagi biztosításra,
- a fehérneműváltás (fürdés) ütemezését magasabbegységenként (e.-ként), továbbá
- számvetést a hadművelet első és második napjának ruházati anyagi biztosítására, valamint az
- általános részeket (jclek, jelzések, jelentések rendje stb.).

A terv grafikus és táblázatos része lényegében a készletek igénybevételeinek, feltöltésének feladatonkénti ütemezését tartalmazza és egyben operatív nyilván-
tartásul is szolgál. A ruházati mozgókészletekkel rendelkező hadrendi elemek csoportosítása, a magasabbegységek (e.-gek) ütközetbevetésének (harcbavetésének) tervezett sorrendje, valamint a saját és az előljáró készleteinek mennyisége és lépcsőzése alapján – a legkedvezőbb szállítási feltételeket is mérlegelve – a mosással mentesítendő ruházat és a szennyes fehérnemű összegyűjtése, leadása, továbbá a tiszta fehérnemű felvételezése térben és időben előirányozható.

A ruházati biztosítási tervbe csak a legfontosabb számvetéseket, adatokat indokolt bejegyezni. A részletes számvetéseket pedig munkafüzetben célszerű kidolgozni.

Osszegésében a javasolt változat és a vele kapcsolatban felvetett néhány gondolat – bár kifejezi a ruházati ellátás tervezésével szemben támasztott követelményeket – nem tekinthető egyedüli és végleges megoldásnak. A konkrét tartalom és forma a rendelkezésre álló időtől, adatoktól függően változhat. A tervezés metodikájának kidolgozása ezért még hosszabb távú elméleti és gyakorlati munkát és tapasztalatszerzést igényel.

4 A ruházati ellátás végrehajtása

a) A ruházati ellátás általános rendje

A ruházati ellátás a hadtápbiztosítás részét képezi. A hadtápbiztosítás alapelvei közül két terület kiemelése jelentős az ellátási folyamat megfogalmazásához. Az egyik alapelv szerint az anyagi biztosítás ellátási áganként valósul meg. Az ellátási ágak egymástól viszonylag elkülönülten tevékenykednek, önállóságuk foka különböző. Az anyagbiztosításért az ellátási ág vezetői a felelősök. A másik alapelv szerint az anyagi biztosítás szakaszosan, különböző tagozatokon keresztül megy végbe, látszólag nem folyamatos. A valóságban azonban a tagozatok érintése alapvető feltétele a tervszerű és folyamatos ellátásnak.

A ruházati szolgálaton belül is érvényesülnek ezek az elvek. A ruházati biztosítás rendszerében az ellátási feladatok végrehajtásához többirányú mozgásforma valósul meg:

- információáramlás az alsóbb tagozatoktól a felsők irányába, az anyagszükségletekről, az ellátottság helyzetéről;
- anyagáramlás a felsőbb tagozatokról az alsók felé az ellátás érdekében;
- szennyezett (mentesítésre vagy mosásra váró) és zsákmányanyagok áramlása a felsőbb tagozatok irányába.

Az információ- és anyagáramlás vázlatát az 5. számú ábra szemlélteti.

A ruházati ellátás tehát tagozatonként, illetve azon belül területi rendszerben valósul meg. Az előljáró tagozatok szakszolgálata felelős az alárendeltjei ellátásáért. A saját előljáró hadtápjuktól távol, az összefegyvernemi csapatok megerősítésére (támogatására) rendelt fegyvernemi és szakcsapatok ellátásáért – néhány kivételtől eltekintve – a megerősített katonai szervezet ruházati szolgálata felelős.

A felhasznált ruházati anyagok utánpótlása általában a közvetlen előljáró tagozat készleteiből történik. Abban az esetben, ha a közvetlen előljáró készletei nem elegendőek:

- az ellátás magasabb tagozatból történhet a közbeeső tagozat (-ok) kihagyásával, vagy

- a szükséges anyagok belső átcsoportosítással (esetleg azonos tagozatok között horizontálisan is) az adott kötelék rendelkezésére bocsáthatók.

Az ellátásban azt az elvet célszerű követni, hogy az állomány közvetlen ellátásban, mentesítésében, gyógyításában részt vevő alegységek, egységek készletét kell elsősorban feltölteni és szinten tartani. Az ellátás alapvetően két időszakban valósulhat meg:

- a hadműveletek előkészítése időszakában, az előre tervezhető szükségleteknek a várható felhasználás helyére (tagozatához) való eljuttatásával;
- illetve a hadművelet (harctevékenység) megvívása során a kialakult helyzetnek megfelelően, operatív intézkedés alapján, az igény felmerülésének helyére való utánszállítással.

Mindkét esetben az igénylést az alárendeltek helyzetjelentése szolgáltatja, melyet az előjáró a tervezésnél és ellátásnál alapul vesz.

b) Ellátás hagyományos fegyverek alkalmazása esetén

A ruházati ellátás lehetőségeit – sok más tényező mellett – elsősorban a csapatok alkalmazási körülményei, a kialakult helyzet és a rendelkezésre álló készletek határozzák meg. A szükségletek kielégítésére általában csak a harcból, feltöltés, kiegészítés és újabb feladatra történő felkészítés céljából kivont, második lépcsőben, tartalékban, összpontosítási vagy várakozási körletben elhelyezkedő alegységeknél, egységeknél, és magasabbegységeknél kerülhet sor. Az állomány megrongálódott, veszendőbe ment cikkei ebben az esetben az egység vagy magasabbegység készleteiből pótolhatók. A hadtáp rendszerint a hadosztály (e.) második lépcső (tartalék) egységek között vagy mögött helyezkedik el, így az ellátandók és a készletek közötti távolság elhanyagolható. Ezért célszerű a magasabbegységénél az elrendelt magasabb készleteket tartalékolni (összevonni) ebben az időszakban. Az ellátás rendjét tekintve a szükséges ruházati anyagok – a nagyobb készletből kedvezőbb feltételek mellett – más anyagok kiadásával összekapcsoltan, a felmerülés helyére szállíthatók. Az egységeknél tehát a hagyományos szükségletek kielégítésére nem szükséges a teljes mozgókészletet fenntartani.

A fegyvernemi és szakalegységek, egységek többnyire megosztva, az összefegyvernemi csapatok megerősítőiként (támogatóiként) saját hadtápjuktól távol kerülnek alkalmazásra. Ilyen körülmények között a kialakult rendszerben ellátásuk bonyolult. A hadosztály sávjában tevékenykedő alakulatokat – alárendeltségre való tekintet nélkül – a magasabbegység ruházati mozgókészleteiből, a jelenleg alkalmazott módszereknél egyszerűbben és rugalmasabban el lehet látni. Az ellátásnak ezt a módját indokolja az is, hogy a személyi mentesítéshez szükséges készletek alárendeltség szerinti differenciált igénybevételre – mind a mentesítő állomásokon, mind a segélyhelyeknél, egészségügyi osztagoknál – nincs lehetőség. Ennek megfelelően véleményem, hogy a fegyvernemi és szakcsapatok részére (a fehérnemű kivételével) nem indokolt teljes mozgókészletet fenntartani. A csökkenés mértéke 50% körüli lehet. Az általánostól eltérő esetekben a hadosztálynak és hadseregnek módja van arra, hogy egy-egy egységet (alegységet, meztőosztagot) az adott feladatnak megfelelő szintű készlettel lásson el.

c) Ellátás tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén

A tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén a ruházati ellátás fő irányát, sorrendjét a mentesítés és az egészségügyi ruházati szükségletek határozzák meg.

Ebben az időszakban a hagyományos szükségletek pótlása már alárendelt szerepet játszik. A mozgókészletek felhasználásának tehát alapvetően a tömegpusztító fegyverek hatása elleni védelem követelményéhez kell igazodnia. A mozgókészletek igénybevételére a teljes mentesítés alkalmával naponta, vagy naponta többször is sor kerülhet. A csapathadtápban széttagoltan elhelyezett kis volumenű mozgókészletek nem teszik lehetővé, hogy a személyi mentesítéshez a felmerülés helyén kellő időben, megfelelő mennyiségű ruházat álljon rendelkezésre. Ezért – főleg a hadosztálynál – magasabb készültek felhalmozása szükséges. Ez, az „M” normák módosításával, távlatilag biztosítható. A jelenlegi helyzetben viszont célszerű a hadművelet megkezdése előtt a hadosztályoknál a mozgókészletek egy részét összevonni, illetve az előljáró tagozattól kiegészítő készletet biztosítani.

A csapás és a sugárzó, vegyi harcanyagokkal szennyezett állomány mentesítő helyre való kivonása között eltelt idő elegendő ahhoz, hogy az önálló mentesítéshez szükséges készletet az ezzel nem rendelkező egységekhez, alegységekhez – a felmért szükségletek alapján – a hadosztály raktár kiszállítsa. Így a mentesítő és egészségügyi alegységek kapacitása, illetve átbocsátóképessége, az ott felhalmozott cseré és kiegészítő készlet összhangban van egymással és biztosított mintegy 2–2,5 napig utánpótlás nélküli működése. A járványvédelmi osztag naponkénti fertőtlenítő kapacitása és készlete megegyező, ezért – mivel a fertőtlenített cikkek az ellátásra újból igénybevehetők – a folyamatos működése biztosított. Az összefüggések és a szükségletek jellegének ismeretében megállapítható, hogy az ellátási tagozatokban a mentesítő és egészségügyi alegységek teljesítő (átbocsátó) képessége alapján – a készültek várható igénybevételének, pótlásának és használatbavételének lehetőségeit is mérlegelve – az adott feladat (harcászati-hadműveleti) időtartamára, a várható szükségletnek megfelelő, a felmerülés helye és ideje szerint lépcsőzött, könnyen mozgatható, egységes de egy időben vagy egymást követően több ellátási célra is igénybevehető készleteket célszerű képezni.

d) Az ellátás és információáramlás kapcsolata

A ruházati szolgálat feladatának teljesítéséhez folyamatosan információkkal kell, hogy rendelkezzen a hadművelet (harc) helyzetéről, illetve az alárendeltek állapotáról, ellátottságáról, anyagszükségletéről. A ruházati anyagok kiutalásának és kiszállításának alapja az egységek szakmai és a magasabbegységek összefoglaló jelentései, amelyek alapvetően a hiányukat tartalmazzák. Azt a mennyiséget, amely az elrendelt készlet és a meglévő mennyiség különbsége (tartalék, illetve mozgókészlet hiány). A személyi állománynál levő ruházatot a háborús nyilván tartás nem tartalmazza, a csapatok személyi veszteségeinek pótlása a háterszágban ruházattal felszerelt tartalékosokkal történik, ezért a hiányok mindig a mozgókészlethez vannak viszonyítva. Az egységek szakmai jelentést, a magasabbegységek szakmai összefoglalót terjesztenek fel naponta az előljáró tagozat részére. A jelentések mai formája kötött és alkalmas gépi feldolgozásra. Ugyancsak gépi úton történik az anyagok kiutalása is, összesítő elosztó formában.

e) A helyszíni és zsákmányanyagok felhasználásának lehetőségei

A várható hadműveleti irányok gazdaságföldrajzi adatai és az ellenségnek a hadszíntér-előkészítés folyamán decentralizáltan létrehozott készletei ismeretében számolni lehet az igénybevehető készletekkel. Ezen anyagokkal tételesen számolni nem lehet, ezért a konkrét helyzet alapján kell döntenie a zsákmányolt anyagok felhasználásáról. Ezek az anyagok a csapatok ellátásának részbeni forrását képezik.

Az igénybevehető anyagokat két csoportba sorolhatjuk:

– az egyik csoportba az egyenruházat, fehérnemű, betegellátási anyagok, ágyneműk, védőcikkék, ponyvák, sátrak, fóliák, hőszemüveg stb. tartoznak, amelyeket a saját csapatok ellátására – ellenőrzés után – közvetlenül fel lehet használni;

– a másik csoportba a mentesítő, fertőtlenítő eszközök (öntöző és tűzoltó autók, fürdők és berendezéseik, textiltisztító és fertőtlenítő eszközök), valamint mentesítő és fertőtlenítő anyagok (klór, fenol, lúg, széntetraklorid stb.) oldó-, mosószeres és más vegyi anyagok, amelyek az állomány, technika és ruházat tisztításához, mentesítéséhez vehetők igénybe.

A helyszínen zsákmányolt anyagok felhasználását – ellenőrzés után – halasztást nem tűrő esetben az egység, más esetben a magasabbegység parancsnoka engedélyezheti.

Az ellenségtől zsákmányolt katonai felsőruházatot és felszerelési cikkeket alapvetően a hadifegyverek ellátására kell felhasználni.

f) A boni területen visszabagyott anyagok felhasználása

A magasabb harcászati fokozatok elrendelése esetén a szárazföldi csapatok béke elhelyezési körleteiket elhagyják. Elvonuláskor csak az előírt öltözetet és mozgókészletet viszik magukkal, illetve szállítják el.

Mivel az ÁHKSZ időszakában a békében élő katonai szervezetek magasabb készletekkel rendelkeznek, így a gazdálkodás készletük elvonuláskor a béke helyőrségben visszamarad. A mozgókészletek szintentartásának biztosítása érdekében az adott katonai szervezet harcbalépéséig célszerű a hátrahagyott készleteket felhasználni az ellátásra. A laktanyában az MN TJÜ üzemegeknél visszahagyott készletek felhasználhatók még:

- a második lépcsőben előrevonásra kerülő egységeknél, magasabbegységeknél keletkezett veszteségek pótlására;
- a mentesítési igények kielégítésére;
- a hátszági csapatok ellátására;
- a szövetséges csapatok megsegítésére.

5 A fürdetés, ruházatsere és tisztítás rendje

A személyi állomány fürdetése és ruhanemű váltása – eltérően más anyagok felhasználásától – időszakosan ismétlődő ellátást igényel. Az ÁHKSZ időszakában kialakult a heti kétszeri – vagy még gyakoribb – fürdetés és fehérneműváltás gyakorlata. Ez az esztétikai felfogáson kívül a higiénias és élettani követelmények alapján alakult ki. A szennyezett fehérnemű elveszti nedvszívó képességét és az időjárás behatásai elleni védőképességét. Kellően nem biztosítja a test szellőzését, a hőnyagcserét, melynek következtében kedvezőtlenül válik a ruházat alatti mikroklíma. Az erősen szennyezett fehérnemű kedvező feltételt teremt a férges elszaporodásához is. Ezért a fehérneműcserét 7–10 naponként végre kell hajtani.

Háborúban az állomány fokozottabb igénybevétele, a tisztálkodás korlátozottabb lehetősége, a természetes és bakteriológiai szennyeződés következtében a szennyeződés üteme felgyorsul és elősegíti a járványok terjedését. Ez indokolja elsősorban a fehérneműváltás rendszeres elvégzését.

A fehérneműváltás lehetőségeit, a váltások közötti időszak hosszát – sok más tényező mellett – a csapatok alkalmazási körülményei, a kialakult helyzet, a ren-

delkezésre álló textiltisztító kapacitás és cserékészletek nagyságrendje határozza meg. A fehérenműváltást fürdetéssel egybekötve csak a harcból – feltöltés, kiegészítés, mentesítés stb. céljából – kivont, esetleg pihenőben levő egységeknél lehet végrehajtani. Feltételezhető, hogy az alakulatok jelentős részénél így a fürdés és fehérenműcsere a jelzett időszakon belül végrehajtható.

Az egészségügyi követelmények szempontjából a legjobb hatásfoka a fürdetéssel egybekapcsolt fehérenműváltásnak van. Esetenként – főleg télen, amikor a fürdetés végrehajtására nincs lehetőség, – a fehérenműváltást fürdetés nélkül is célszerű végrehajtani.

A fürdetés megszervezésére a Csapathadtáp Utasítás 114. pontja kimondja, hogy „A parancsnok hadtáphelyettesének utasítása alapján a ruházati szolgálatvezető foganatosítja a csapatok személyi állományának fürdetésére és fehérenműváltására vonatkozó rendszabályokat az egészségügyi szolgálatvezetővel együttműködésben. Tábori viszonyok között a személyi állományt a hadosztály fürdőikben és a lakóépületek fürdőikben . . .” kell fürdetni. A fürdetés időrendjét, sorrendjét, az állomány elosztását a törzsfőnök utasítása alapján kell meghatározni. A fürdetés után a szennyes ruházatot össze kell gyűjteni és a tábori gépesített mosodához hátraszállításra előkészíteni.

A fehérenműváltás mellett gondoskodni kell a felsőruházat esetenkénti mosásáról, cseréjéről is. A hadinorma nem biztosítja kellő mértékben a felsőruházat váltásához szükséges cserékészletet. Ugyanakkor a tartalékok jelentős részét köti le a mentesítés szükséglete, így a felsőruházat váltására és mosatására általában csak a mentesítés végrehajtásával összekapcsolva lesz lehetőség.

A mosatás végrehajtásának néhány kérdése

A mosatás megszervezése és végrehajtása magában foglalja a mosodák felkészítést, a tiszta, illetve szennyes ruházat utanszállítását, illetve gyűjtését és hátraszállítása, a tisztítási igények folyamatos kielégítését és ennek eredményeként a fehérenmű és felsőruházatváltás szervezett végrehajtását.

A körülményeket figyelembe véve a szükséglet kielégítésének a következő módjai lehetnek:

- az előjáró által biztosított tábori mosodakapacitás,
- az MN TJÜ meglevő üzemei,
- polgári mosodák,
- mosóbrigádok

igénybevétele, illetve a használók által végzett mosás.

A mosatási szükséglet kielégítésére a hadsereg tagozatban nem áll eszköz rendelkezésre. Tábori mosodakapacitás csak a Tábori Hadtápnál van jelenleg biztosítva.

A tábori gépesített mosoda feladatát megoldhatja úgy, hogy:

- a TEB-on belül települ és a csere helyéről – gyűjtés után – a szennyes ruházatot hátraszállítják.
- vagy a szennyes ruházat gyűjtőpontra részlegenként előretelepül.

Ha a mosatás végrehajtása polgári üzemek igénybevérelével történik, az üzemhez katonai irányító csoport telepítése szükséges és intézkedni kell a működéshez kapcsolódó energia-, mosószer- stb. szükséglet biztosítására is. A mosatás végre-

hajtásának kulcskérdése a szennyes ruházat gyűjtése és hátraszállítása, illetve a tiszta ruházat utánszállítása.

Eltérően a békében meghatározott normatíváktól a mosatásra kerülő cikk-féleségek száma háború idején szükségszerűen csökken. A mosatási igények kielégítésének sorrendjénél azt az elvet célszerű követni, hogy elsősorban az egészségügyi aleggységek és mentesítő állomások szükségleteit, másrészt a személyi állomány részére a legfontosabb higiénés követelményeket kielégítő szükségleteket kell biztosítani.

6. A ruházati anyagok mentesítése

A hadművelet során az ellenség behatása következtében a ruházat (személyi állományon levő és mozgókészlet) egyaránt szennyeződhet. A szennyezet ruházatot a további felhasználás érdekében mentesíteni kell. A mentesítés lehet részleges, vagy teljes.

A részleges mentesítést a személyi állomány saját maga hajtja végre a harcrendben azzal, hogy ruházataról, felszereléséről a sugárzó harcanyagot, mérgező anyagot eltávolítja. A részleges mentesítést a személyi mentesítő csomag és a helyszínen talált szükségesszerek felhasználásával végzik el.

Teljes mentesítés magában foglalja a személyi állomány ruházata, a lábbeli, és felszerelés teljes vegyi- és sugármentesítését, fertőtlenítését. A teljes mentesítést az előljáró parancsnok engedélye alapján lehet elvégezni saját erővel, vagy a mentesítő szakalegységek által berendezett mentesítő állomáson.

A szennyezett ruházat és felszerelés teljes mentesítése és fertőtlenítése a ruházat mentesítő állomáson (RMÁ) történik. A szennyezett anyagok összegyűjtésére a hadosztály és hadsereg tagozatban is „Szennyezett ruházat gyűjtőhelyét” (SZRGY) kell telepíteni.

A hadosztály SZRGY

- a hadosztály HTP körletében, vagy
- a csapások és mentesítő helyek közelében telepíthető.

A ruházati anyag mentesítése végrehajtható:

- a hadosztály SZRGY-en, ha az RMÁ egyes szakaszait arra rátelepítik, vagy
- a hadosztály által összegyűjtött szennyezett ruházatot a HDS SZRGY-re hátraszállítják és az ott települt RMÁ hajtja végre a ruházat mentesítését.

A sugármentesítés a hadosztály tagozatban is végrehajtható a hadosztály vegyivédelmi század által telepített mentesítő állomáson.

A vegyi mentesítés az RMÁ-on, bakteriológiai mentesítés csak a JEO-nál végezhető el.

7. A ruházati biztosítás fejlődésének várható iránya

A szocialista országok – köztük hazánk fegyveres erőinek fejlődése, objektív törvényszerűség. Mint Szokolovszkij munkaközössége írja Hadászat című művében „Minél szilárdabb az állam gazdasági rendszere és minél magasabb az ipar, tudomány és technika fejlettségi színvonala, annál nagyobb lehetőségek vannak a hadsereg . . . gyors mennyiségi és minőségi fejlesztésére”. A hadsereg fejlődése megköveteli, hogy a technika, a szervezet és a hadművészet előrehaladásával együtt járjon a hadtáp, ezen belül a ruházati szolgálat fejlesztése is.

A ruházati biztosítás, ellátás fejlesztése a VSZ-en belül a ruházati szolgálatban egységes, egyeztetett elvek és célkitűzések alapján folyik 1978-ban első ízben rendezték meg a VSZ tagállamai ruházati szolgálat főnökeinek tanácskozását. A tanácskozás kialakította a követelményrendszert, amely közel áll az MN belső fejlesztési elgondolásaihoz és törekvéseihez.

A nemzeti jelleg és sajátosság változatlan érvényesülése mellett a VSZ tagállamai a hadiruházati cikkek alapanyagainak szerkezeti összetételében, technológiai előállításában egységesítésre törekszenek. A textilanyagok formatartása, lángálló kikészítése, a légáteresztés és vízzáró tulajdonságok megteremtése, tartós viselésre alkalmas műbőrök előállítása mind-mind a fejlesztés égetően sürgős feladatai közé tartozik. Ezeknek az egymásnak „ellentmondó” igényeknek a teljesítésére egy ugyanazon ruhadarabra nincsenek kidolgozott eljárások. A fő törekvés az, hogy a tudományok kutató munkával ezek az ellentmondások feloldják és megtalálják a katona igénybevételéhez, különleges alkalmazásához szükséges, legcélszerűbb – tömeggyártásra is alkalmas – alapanyagokat.

A tábori és laktanyai pihentetés, valamint a csapadék elleni védelem céljára egy olyan cikk kialakítása vált szükségessé, melyet szerkezeti összetétele alkalmassá tesz többrendeltetésű használatra. A huzata esőgallérrésszé alakítható, illetve 2 darabból sátor készíthető. Az egyes részek együtt hálózások gyanánt vehetők igénybe, a szintetikus huzata révén vízzáró, így földre fektetve sem nedvesedik át.

A háborús alkalmazás követelményeit figyelembe véve indokoltnak látom a hadosztály és hadsereg tagozatban a tartalék és mozgókészletek növelését.

A tartalékos hadköteles állomány hadiruházati ellátási rendje megfelel a követelményeknek. A mozgósítási gyakorlatok tapasztalatai ezt igazolják. Az is bebizonyosodott, hogy azt a szervezetet, amelynek állandó feladata naprakészen tartani az előírt számú állomány beöltöztettségét, korszerűsíteni kell. Ennek keretében az MN HTP „M” törzs alárendeltségéből a hadiruházati ellátó részlegeket és irányító törzset az MN Ruházati Ellátó Központ állományába szervezték át. Így megvalósult a központi irányítás és végrehajtás egysége és a szakaszszolgálati alárendeltség. Ez várhatóan jó hatással lesz a hadiruházati ellátásra.

Az integráció keretében a tábori tisztító eszközök és berendezések fejlesztése a VSZ-en belül, más baráti hadsereg gondozásában folyik. Az MN szükséglete felmért, kielégítése import útján részben a következő öt éves tervben valósul meg. Ezzel a szükséglet és a kapacitás összhangja létrejön.

Háborúban a mozgókészleteket tárolni, szállításhoz előkészíteni és málházni csak a konténerizáció és rakodásgépesítés fejlesztésével lehet. Ehhez a konténereket, rakodógépeket már az ÁHKSZ időszakában be kell szerezni és alkalmazását begyakoroltatni. A konténeres tárolás és szállítás azt a követelményt állítja a szolgálat elé, hogy a szakanyagokból ésszerű egységgrakományokat alakítson ki és különböző nagyságú mozgókészlet-típusokat hozzon létre. A konténerek megóvják az anyagokat az időjárás viszontagságai és a sugárzennyezés ellen. Magában hordja a sugármentesítés egyszerű, gyors végrehajtásának lehetőségét.

Az együttműködés a baráti hadseregek ruházati szolgálat között még csak a kezdetén tart, de már jelentős előrelépést hozott a szolgálat háborús felkészülésében, hogy kialakult az egységes követelményrendszer, mely alapját képezi a fejlesztés irányának és eredményes megvalósításának. A munkamegosztás (szakosodás lehetővé teszi, hogy az adott ország legjobb szakemberei, nagy hozzáértés-

sel dolgozzák ki a háborús követelményeknek legjobban megfelelő anyagokat és eszközöket. Az együttműködésben az erők és eszközök gazdaságosan használhatók fel. A termékek előállítása és velük a VSZ hadseregei ellátása egyidejűleg történhet.

*

A cikk megírásával az volt a célom, hogy a ruházati biztosítás legfrissebb ismeretanyagát összegezzem és fontosabb összefüggéseit elemezzem. Remélem, hogy a szakállomány a leírtakat munkájában hasznosítani tudja, és a cikk új gondolatokat ébreszt, amely az ezirányú szakirodalmat tovább gazdagíthatja.

(A 3. és 5. számú ábrák a folyóirat végén találhatóak.)